

rem jedan izbor dokumenata prevesti na engleski i dostaviti svim vladama, sveučilištima, osobito pravnim i teološkim fakultetima i knjižnicama pa i biskupijama Zapada, kako ne bi i dalje imali opravdanja za svoje površne sudove o nama (spreman sam dati svoj novčani prilog za izradu tog prijevoda).

Anto Orlovac

Običaji Svete Zemlje

Josip BURIĆ, *Život i običaji Svete zemlje u Isusovo vrijeme*, priredio Ante Mateljan, Biblioteka "Crkve u svijetu", Teologija 6, Crkva u Svijetu, Split 1998.

Zanimljiva i dragocjena knjiga Josipa Burića *Život i običaji Svete zemlje u Isusovo vrijeme* za sve koji žele ozbiljnije proučiti pozadinu biblijskih događaja i napose Isusova propovijedanja i učenja. Knjiga ima 310 stranica formata 22x14 cm, tiskana je na kvalitetnom papiru. Bez poznavanja građe ove knjige teško se mogu shvatiti i razumjeti neki izvještaji evanđelja pa i samoga Isusa koji svojim suvremenici propovijeda trajne vrijednosti o Bogu i spasenju čovjeka. U egezegetskom smislu cijela knjiga jest objašnjenje *Sitz im Leben-a* (povijesnih okolnosti) Isusova vremena bez kojih je nemoguće u pravom smislu razumjeti govor evanđelja i razdoblje biblijske povijesti Isusova vremena. Zato je knjiga dragocjena za studente teologije i teoloških instituta a još više lijep uvod u

vrijeme Isusovo i prve kršćanske zajednice za sve vjernike a napose redovnice i laike koji čitaju i razmatraju nad Biblijom.

Knjigu je napisao dr. Josip Burić, svećenik riječko-senjske nadbiskupije koji je proveo najveći dio svojega života u izbjeglištvu izvan domovine. Uoči smrti u proljeće 1997. ostavio je svoj rukopis splitsko-makarskom nadbiskupu mons. Anti Juriću. Nadbiskup ga je povjerio profesoru splitske teologije dr. Anti Mateljanu koji ga je priredio za tisak.

Djelo pruža obilje građe za cjelovitije razumijevanje Isusova otajstva i evanđeoskih izvještaja. Uz popratne riječi priređivača i predgovor građa je razdijeljena u osam poglavlja: 1/ pogled na povijest Izraela do Isusova vremena, 2/ zemljopisne značajke Palestine, 3/ hram i bogoštovlje, 4/ sudišta i kazne, 5/ političke prilike, 6/ priroda, 7/ običaji, i 8/ osobe iz evanđelja.

Knjiga je pisana pregledno i razumljivo. Stil je pripovjedački, jednostavan i živahan. Izaziva pažnju čitača i približava ga evanđeoskom navještaju. U kratkom i sažetom povijesnom pregledu pisac ukazuje na povijest izabranja Izraela i naglašava da je to povijest spasenja pisana pod utjecajem proročkog učenja. To je religiozna, pučka, povijest Jahvinih zahvata koji je tijek povijesti usmjeravao na dolazak Mesije, Isusa Krista. Pisac cijelim djelom želi osvjetliti vrijeme Isusa Krista i zato se napose zadržava na zadnja dva stoljeća starozavjetne i prvom stoljeću novozavjetne povijesti Isusova propovijedanja i učenja te početke prve Crkve. Pregledno i jasno je prikazao raspad carstva Aleksandra Velikog (336-323), nastup Hasmonejske,

Makabejske dinastije koja je ratovala protiv helenizacije. Pregledno je pokazao njihove građanske ratove i zbog toga dolazak Rimljana u Palestinu za vrijeme Pompeja 63. god. (str. 11-13). U zemljovidu Palestine detaljno su opisani krajevi, mjesta i gradovi koji se najviše spominju u Bibliji: Samarija, Judeja, Jeruzalem i njegova okolina. Govori i o nekim mjestima o kojima se rijetko govori kao npr. Efron, Enon, Magdala, Nain, Sihar (Sihem). Opširno govori o Jerihonu, Kafarnaumu, Nazaretu i dakako Jeruzalemu. Opise mjesta i osoba on uvijek povezuje s biblijskim tekstovima. Obilno svoje navode potkrjepljuje zapisima iz izvanbiblijskih izvora, napose Talmuda, Josipa Flavija, rimske povijesti. Svoje zapise dovodi u svezu s Isusovim govorima i govorima apostola. Sve postaje zanimljivo i čita se kao roman. Upušta se i u egzegezu koja je uglavnom klamava. Shvaća sve doslovno i usklađuje svoje pisanje da ukaže kako se sve baš onako dogodilo kako u tekstovima piše. Zaboravlja da su u tekstovima prije svega teološki naglasci usmjereni poruci i navješćaju istine. Što mu nije baš lako protumačiti, on daje mjesto vjerojatnosti. Zanimljivo je jasnu egzegezu, koja je u ovom djelu od sporedne važnosti, pisac je vješto sve povezao tako da je cijela knjiga lijep vodič kroza Svetu Zemlju i dobar prilog biblijskoj geografiji i arheologiji.

U knjizi su posebno vrijedni opisi običaja povezanih uza slavlja subote, blagdana, hodočašćenja u hram, obredi i molitve u sinagogi. Lijepo objašnjava sudišta i primjenjivanje različitih kazni određenih prema tekstovima Svetog Pisma. Dopunja ih propisima i objaš-

njenjima iz Talmuda, Sinedrija. Donosi dobar pregled političkih prilika toga vremena. Daje pregled političkih i religioznih stranaka: književnika, farizeja, saduceja, zelota, esena. Premalo daje podataka o Qumranskim rukopisima. Čini se da je pisac pretpostavio poznavanje ove esenske zajednice i njihovih rukopisa. Toj pretpostavki i donesenim izvještajima o Qumranu pisac nadodaje izvještaj o Oxfordskim fragmentima nadenim u Egiptu. Za njih Carsten P. Thiede 1994. god. tvrdi da pripadaju 26. poglavlju Matejeva evanđelja i da su napisani prije 70. godine poslije Krista (122). Dragocjen je prikaz običaja u Palestini u Isusovo vrijeme. Pisac ih dovodi izravno u vezu s prikazanim običajima u zapisima evanđelja: ženidbeni ugovor, zaruke, svadba, rastava, obrezanje, propisi o prikazanju prvorođenaca u hramu, popisi rodoslovlja, gradnja kuća, nošenje odjeće i obuće, svečana slavlja jubileja, gozbe, sahranjivanje, običaji na trgovima, svratišta, posjeti bolesnika, liječenje opsjednutih, obredi pokapanja.

Zanimljivo je i opisivanje znamenitih osoba u Bibliji, napose evanđeljima. Vrijedno za homiletičare i psihologe. Knjiga u cjelini daje mnoštvo informacija potrebnih za razumijevanje evanđelja i Isusova ophođenja s ljudima.

Knjiga nije pisana znanstvenom metodologijom. Ne donosi bilješke ni popis literature kojom se pisac služio. Knjiga je zapis o vlastitim saznanjima iz, očito, marljivo bilježenih zabilješki s hodočašća u Svetu Zemlju i mnoštva pročitane literature. Knjiga je zato bliska čitatelju. Ne umara nego oduševljava. Šteta je što priređiva-

či nisu knjigu popratili s fotografijama biblijskih mjesta i barem s nekoliko zemljovidnih karata Svete Zemlje. Knjiga ipak ima svoju vrijednost i dražesnost jer doista pomaže shvaćanje i doživljavanje otajstva Isusova govorenja, učenja i njegova djelovanja.

Božo Odobašić

Pomagalo za glazbeno oblikovanje liturgije

Za bolje pjevanje u liturgijskim zajednicama. Smjernice o glazbi u liturgijskim slavljenjima i njihova praktična primjena, BK BiH, Sarajevo 1998, 72 str.

Knjižica o smjernicama o glazbi u liturgijskim slavljenjima i njihovoj praktičnoj primjeni, iz tiska je izašla koncem siječnja 1998. god. Izdala ju je Biskupska konferencija BiH (svojevremeno namjeravala ju je izdati BK Jugoslavije), a priredili su je profesori Instituta za crkvenu glazbu "Albe Vidaković" KBF Sveučilišta u Zagrebu, u suradnji s odgovornima za liturgijsku glazbu u našim biskupijama, posebno s biskupom dr. Franjom Komaricom. Radi se o najstručnije napisanom priručniku za glazbeno oblikovanje liturgijskih slavljenja Crkve u Hrvata koje su uredili dr. Marijan Steiner i dr. Izak Špralja. Stoga u uvodu "Riječ biskupa", koji je potpisao kardinal Vinko Puljić, stoji: "Neka svi odgovorni za liturgijsko pjevanje ubuduće ovaj priručnik smatraju obvezatnim pomagalom pri

glazbenom oblikovanju liturgijskih slavljenja na području biskupija Vrhbosanske metropolije."

Priručnik je koncipiran u šest dijelova. U prvome, koji je najopširniji, donose se opće odredbe o svetoj glazbi prema najnovijim crkvenim dokumentima. U njemu osobitu pozornost privlači citat iz instrukcije *Musicam sacram*: "Ne može u svetom bogoslužju biti ništa svečanije, ni ugodnije od skupa u kojem svi svoju vjeru i pobožnost izražavaju pjevanjem" (MS 16). Instrukcija *Musicam sacram* je posaborski dokument (nosi nadnevak od 5. ožujka 1967.), ali je objavljen kao nastavak i dopuna prethodnog saborskog dokumenta, VI. poglavlja saborske konstitucije *Sacrosanctum Concilium* o svetoj liturgiji. Na početku VI. poglavlja o svetoj glazbi Sabor *expressis verbis* naglašava kako "sveto pjevanje, združeno s riječima tvori pot-rebit i sastavni dio svečane liturgije" (SC 112). Sukladno ovom učenju Sabor nastavlja kako trebaju pjevati svi vjernici: "Neka se najvećom brigom čuva i promiče blago svete glazbe. Neka neprestano napreduju pjevački zborovi, naročito kod stolnih crkava. Neka se biskupi i ostali pastiri duša revno brinu da sva zajednica vjernika u svakom svetom činu, koji se vrši s pjevanjem, može vršiti svoju svojstvenu djelatnu ulogu prema odredbi čl. 28 i 30" (SC 114). Sabor, dakle, potiče da se čuva i promiče sveta glazba. Svakako da je u skladu s ovim poticajima najviše vodio brigu o članu 115. u kojemu se kaže: "Trebalo da se uvelike cijeni poučavanje i vježbanje glazbe u sjemeništim, u novicijatima redovnika obaju spolova i u školskim domovima kao i u ostalim za-